

VLADIMIR GHIDIONESCU

PROFESOR UNIVERSITAR CLUJ

PREGĂTIREA
PROFESIONALĂ

A CORPULUI
BCU Cluj / Central University Library Cluj
DIDACTIC SECUNDAR

EDITURA LIBRĂRIEI „PRINCIPELE MIRCEA“
BUCUREȘTI — STR. DOAMNEI, 10

→ 1934 →

VLADIMIR GHIDIONESCU

PROFESOR UNIVERSITAR CLUJ

**PREGĂTIREA
PROFESIONALĂ**

A C O R P U L U I

DIDACTIC SECUNDAR

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**EDITURA LIBRĂRIEI PRINCIPELE MIRCEA
BUCUREȘTI — STR. DOAMNEI, 10**

CUVÂNT ÎNAINTE.

Publicația de față își găsește originea într'o serie de articole apărute în ziarul „Adevărul” în Aprilie 1934.

Subt această formă ele devin astăzi accesibile publicului în chip mai unitar și sintetic, cu sorții de a câștiga poate mai multă forță de a convinge sferile conducătoare ale educației noastre naționale de însemnătatea problemei ce tratez. Și ultima legiuire cu regulamentul ei respectiv, care organizează examenul de capacitate, se resimte de aceeași contradicție între pregătirea științifică din Facultățile noastre și cerințele învățământului nostru.

„Asociația generală a licențiaților în litere și știință” în revendicările ei față de Minister a desvăluit lacuna, că nu se poate vorbi la examenul de capacitate de o reexaminare a licenții, căci licențele noastre sunt deosebite, în grupele de materii și chiar în conținutul materiei unei științe, de la o universitate la alta. A-

ceiaș contradicție între grupele de Facultăți și cele de la examenul de capacitate.

Ei au cerut cunoașterea în prealabil a comisiei, pentru a se prepara în vederea cursurilor unor anumiți profesori din Comisie.

Aceaș lucru l-am putea observa în pregătirea lor pedagogică, teoretică și practică.

Și lipsă de unitate indispensabilă și lipsă de adaptări la cerințele rolului de absolută trebuință a profesorului din timpul nostru, în starea țării noastre de astăzi.

Prin urmare, orice întârziere în soluționarea cât se poate mai fericită a acestei probleme, atrage după sine daune pentru viitorul învățământului nostru, pe cari în zădar le vom regreta mai târziu.

A fi dat un strigăt de alarmă, conștient de rolul pe care îl am în acest domeniu, este pentru mine mai mult de cât o chestiune de probitate pedagogică, ci, de probitate morală și națională.

AUTORUL.

- Sc. norm. sup. (1880)

↓
- Sc. ped. univ. (1898)

DIN ISTORICUL PROBLEMEI

Dela stabilirea păcii, după războiul întregirii noastre naționale, învățământul nostru de toate gradele a fost supus unei neîncetate svârcoliri de reforme, câte odată în zigzaguri de direcții.

O plângere generală se aude de mai multă vreme, din cauza acestor reforme de organizări și de programe ale școlilor noastre.

În fața acestei goane după reforme și contrareforme, să opunem un postulat: toți legiuitorii au fost animați de cele mai bune intenții și au voit să fericească școala și țara noastră. Un lucru rămâne, totuși, sigur. Toți au ignorat problema de căpetenie a reformelor învățământului nostru, adică, reforma pregătirii pedagogice a corpului nostru didactic.

Prea esențial nu s'a schimbat nici în pregătirea pedagogică a învățătorimii noastre, dar în ceiace privește pregătirea profesorilor noștri secundari, ei au rămas cu o pregătire profe-

sională cu mult în urma cerințelor timpului, și mai ales a împrejurărilor prin cari a trecut țara noastră.

298 - la Spiru Haret
Dela legea lui Spiru Haret din 1898, care a desființat „Școalele normale superioare“, considerate ca focare de pregătire a profesurii noastre secundare și, dela înlocuirea lor prin seminariile pedagogice universitare, timp de 36 ani regimul de pregătire a profesorilor noștri secundari a rămas condus de aceeași lege!

O minune de statornicie, printre atâtea schimbări ametoitoare în restul învățământului nostru!

Dar, crudă fatalitate, tocmai ceea ce n'ar fi trebuit să se întâmple...

Dacă am fi rămas în cadrul României de altă dată, și încă în acest răstimp de 36 de ani, s'ar fi simțit nevoia unei adaptări a acestei pregătiri la împrejurările nouă ale țării. Dar mai ales în noul stat român, ar fi trebuit purces cât de curând la reforma pregătirii de specialitate și a pregătirii pedagogice a profesorilor noștri secundari.

13
Nu e vorba, s'a încercat în 1913, printr'un proiect de lege înaintat Parlamentului, să se desființeze regimul seminariilor pedagogice universitare, desființându-se cele două licee de aplicație dela București și Iași și înlocuindu-se

practica pedagogică din aceste licee, prin practica făcută în liceele obicinuite din cele două orașe universitare.

Intr'o întâmpinare la modificările propuse în Parlament: „In chestiunea pregătirii pedagogice a profesorilor secundari“, înaintată Parlamentului și publicată ulterior din partea Corpului didactic al Seminarului pedagogic universitar din Iași, se sintetizau în general cele mai puternice argumente împotriva modificării art. 111 din lege, și organizarea unei alte forme de practică pedagogică.

Intr'o altă broșură: „O enigmă psihologică, în chestia Seminarilor pedagogice universitare“, d. I. Găvănescul, directorul de pe vremuri al Seminarului pedagogic universitar din Iași, a răspuns cu succes celor cari susțineau că luând conducerea practicei pedagogice din mâna directorilor Seminarilor, *pedagogi* consacrați prin cariera lor științifică, ca profesori de pedagogie la universități, și dând-o în mâna chiar și a celor mai buni directori de licee dintr'o localitate, s'ar putea obține un progres în pregătirea pedagogică a viitorilor profesori secundari.

Dar, odată trecut acest moment de criză, situația a rămas ca mai înainte.

Această stare de lucruri a dăinuit atâta timp,

fiindcă nici un ministru de instrucție dela noi n'a fost convins că cea mai esențială reformă a școlii noastre, acel „Unum necessarium“ al lui Comenius, nu poate fi alta decât o schimbare radicală în sistemul de pregătire a profesorilor noștri secundari.

Toți legiuitorii în ale școlii dela noi, au crezut că mai esențiale sunt reformele învățământului propriu zis, de cât reforma pregătirii profesurii, fără a se gândi că chiar din punctul lor de vedere, singura garanție a succesului reformelor lor școlare ar fi trebuit să și-o condiționeze în prealabil de o bună pregătire științifică și pedagogică a profesurii noastre.

Totuși, trebuie să recunoaștem că încercări legislative în această direcție s'au făcut imediat de la sfârșitul războiului nostru.

Astfel, avem proiectul de lege al d-lui S. Mehedinti din 1918, care creiază „Institute pedagogice“ și „Școale Normale Superioare“.

Amintim, fără a intra în discuție de amănunt, că această reformă a pregătirii corpurilor didactice secundare, preconiza niște institute de stat, cele dintâi, destinate unei categorii speciale de profesori secundari, pentru așa zisele școale pregătitoare de la țară (o categorie aparte de școale secundare), iar cele

de al doilea, pentru personalul didactic al actualelor școli normale, numite „Seminarii normale“.

Cu aceasta observăm că proiectul lăsa neatinsă problema pregătirii profesorilor de licee la universități, precum și seminariile pedagogice universitare.

reținuți
Nequlescu
1921 Proiectul d-lui P. P. Nequlescu din 1921, — ne vorbește de Institute pedagogice. Sub această denumire, se înțelege cea mai completă organizare a unui asemenea institut de pregătire a corpului didactic secundar, care ne face să gândim la cele din alte țări apusene.

Organizarea lui e cu trei secții: a) Secția de studii științifice, cu laborator de pedagogie experimentală, pentru cercetări asupra psihologiei copilului, spre a tinde la determinarea specificului românesc, utilizabil în organizarea învățământului nostru, b) Secția didactică, care caută a împlini rolul seminariilor pedagogice universitare de până acum, dar cu licee complete de aplicație, cu câte o școală primară și o grădiniță de copii, c) Secția de propagandă și informații, pentru a ține în curent pe actualii membri ai corpurilor didactice cu progresele pedagogiei moderne, prin cursuri de perfecționare și conferințe, biblioteci și expoziții pedagogice, devenind un izvor de

informații cu caracter științific, chiar și pentru autoritățile școlare ale ministrului.

În fine, canalizarea drepturilor învățătorilor, absolvenți de școli normale, — într'o Școală normală superioară, cu internat, ca anexă a fiecărui Institut pedagogic, pentru catedrele dela școli normale sau școale medii (existente atunci), sau curs inferior de liceu, era cea mai bună soluție care se apropia de fosta concepție de organizare a acestei instituții pe lângă universitatea din Cluj, smulsă de-abia în momentul înfiripării ei din cadrele universității din Cluj de către d. dr. Angelescu și transportată acolo pe o bază mult mai confuză de organizare, sub numele de Școală normală pedagogică, la București.

Institutele pedagogice se organizează pe lângă fiecare universitate, dar proiectul preciza partea de legătură cu universitatea și partea de legătură cu ministerul, precum și inerența parte de autonomie a directorilor, în administrația, alegerea și legătura lor cu corpurile didactice, spre a asigura acestui organism mai complex un suflet, nu o biurocrație.

În așteptare, însă, vechile seminarii peda-

gogice au rămas și mai departe sub vechea lor formă, până la proiectul de lege al d-lui

Dr. Angelescu din 1926.

Acesta, a întrevăzut în proiectul său de reformă a învățământului secundar, teoretic și aplicat, un capitol întreg consacrat Invățământului normal superior. Aci se cuprind institutede pedagogice, cari urmăresc scopul pregătirii profesorilor de gimnazii și curs inferior de liceu. Școalele normale superioare, sunt considerate ca institute de stat, cu caracter universitar, cari urmăresc pregătirea profesorilor de cursul superior al liceelor.

Școalele normale superioare își însușiau în proiect oarecari drepturi, de completări sau perfecționări științifice, din punctul de vedere al specialităților învățate în universități, pentru viitorii profesori secundari.

În această direcție, proiectul de lege denunță o adâncă lacună a pregătirii de specialitate a viitorilor noștri profesori, de cari vom vorbi la vreme.

Iniințarea de internate în cadrul Școalelor normale superioare și selecționarea unui număr limitat de candidați pentru pregătirea lor pedagogică, constituiau un progres vădit față de sistemul în vigoare. Din potrivă, alte puncte în organizarea și funcționarea acestor focare de pregătire profesională erau în contradicție, după cum vom vedea, cu chiar bunele inten-

ții cari s'au manifestat principal în această direcție în noul proiect de reformă.

Printre acestea putem cita confuzia ce se lăsa în situația acelor profesori secundari, deveniți profesori la Institutele pedagogice, pu-tând deveni agregați universitari, cu salariu și rang în Școalele normale superioare, considerate ca institute de stat cu caracter *universitar*.

Dacă anteproectul pus în discuția Corpurilor didactice ar fi fost adus înaintea Parlamentului, se prevedea că acest punct va produce multe nemulțumiri și discuții. Dar și din considerații de ordin politic, acest anteproect n'a devenit lege. Deci, situația pregătirii pedagogice a Corpului nostru didactic a rămas aceeași.

vechul
tronic
1927 -
Trecând la proiectul de reformă al d-lui I. Petrovici din 1927, pentru Organizarea învățământului secundar, nu găsim nici o indicație pentru vre-o reformă în pregătirea profesorilor noștri secundari. Găsim însă prevăzute modificări mai accentuate în recrutarea Corpului nostru didactic secundar, prin examenul de capacitate.

Prin punctul care specifica că la examenul de capacitate se cere candidaților, printre altele, să dovedească că au cunoștințe filosofice și cele de pedagogie generală necesară misiunii

lor de educatori, și că stăpânesc didactica specială a obiectului respectiv, s'ar putea deduce că examenul de capacitate, după d. I. Petrovici, căuta să controleze și pregătirea presupusă anterioară, pe o bază mai largă filosofică, a viitorilor noștri profesori. In ce măsură aceste desiderate presupuneau și o reformă a pregătirii de specialitate și chiar pedagogică a profesorilor noștri secundari, nu se poate ști.

In orice caz, organizarea pregătirii practicei pedagogice din seminariile pedagogice universitare, rămânea neatinsă.

Proiectul
dr. Angelescu
-1929- Dar nici acest proiect de lege și nici cel de al doilea proiect de lege al d-lui dr. Angelescu, sub un nou ministeriat al său în 1929, care e mai atenuat în privința punctului nevralgic de care am amintit, și care a lăsat aceleași principii generale ale Școalelor normale superioare, n'au putut deveni legi.

Proiectul
Costăchescu
nr. nr.
-1931- Ajungând la proiectul de lege relativ la organizarea învățământului superior al d-lui N. Costăchescu din 1931, putem observa următoarele, pentru problema ce ne preocupă.

Proiectul dă o atenție deosebită chestiunii pregătirii științifice, de specialitate, a corpului didactic secundar, dar nu prin înființarea unor Școale normale superioare, ca organisme de

stat, în afară de Universitate, ci chiar în cadrele facultăților.

Deosebirea între licența de stat și cea de universitate, intenționează să clarifice Facultăților de litere, Științe și Teologie, singurele interesate la formarea de profesori secundari, obligația ca licența de stat să aibă în vedere organizarea studiilor, urmărind „preparațiunea specialităților necesare viitorilor profesori secundari. 1).

Pentru pregătirea pedagogică, proiectul de lege luând tot denumirea veche de Seminarii pedagogice universitare, îi schimba în bună parte organizarea prin completări și îmbunătățiri, cari dacă nu mergeau atât de departe ca în proiectul P. P. Negulescu, se inspira în bună parte de la acesta.

Proiectul precizează scopul acestor Seminarii pedagogice, dându-le menirea de a studia probleme de educație și învățământ, de a pregăti personalul didactic și de a fi un centru de informații și de propagare a metodelor didactice cele mai bune.

Laboratorul de pedagogie experimentală, se-

1) Cum e în Franța: licenția docendi și licența liberă, în Germania examenul de stat și doctoratul. Astfel s'ar fi înlăturat și antagonismul de până azi între alegerea materiilor în facultăți și grupele de la capacitate.

minarul teoretic și mai ales liceul de aplicație, vor căuta să realizeze aceste scopuri.

Se dădea posibilitatea de a se înființa clase speciale pentru copii subnormali, sau bine dotați. Se prevedea personalul științific și administrativ necesar. Se garanta pentru directorul unui asemenea Seminar pedagogic universitar, ca și în proiectul Negulescu, exercitarea drepturilor cari decurg din situația lui științifică de pedagog, profesor universitar, într'o atmosferă prielnică inițiativei, dar și responsabilității față de universitate și de autoritatea superioară școlară, atât în cece privește alegerea corpului didactic al liceului de aplicație, precum și în cece privește conducerea administrativă a întregului institut. Toate acestea dădeau acestei organizări a pregătirii pedagogice a profesorilor noștri secundari, afară de câteva lipsuri, un vădit caracter progresiv față de legea veche.

Și problema îndreptării învățătorilor de a frecventa Universitatea se rezolva mulțumitor în acest proiect, prin transformarea vechilor Școli normale pedagogice, în secție normală superioară a Seminarului pedagogic universitar, cu o școală primară, ca școală de aplicație.

Scopul urmărit era ca să selecționeze o elită, după examene de diferențe la liceu și trece-

rea bacalaureatului, dintre acei învățători cari ar fi năzuit să intre în învățământul liceelor. Pentru majoritatea absolvenților de școli normale, secțiunea dădea posibilitatea de a obține licența în litere sau științe, spre a reveni în locurile din învățământul primar, cu întâietatea de a fi recrutați în posturile de control ale învățământului, sau de directori în școlile primare.

Direcția acestei secțiuni, încredințată unui profesor de pedagogie, altul decât cel al secției liceale al seminarului, este și ea o măsură care ar fi garantat o bună funcționare a acestei secții. Cluj / Central University Library Cluj

In fine, dacă până acum am avut în vedere numai proiectele cari n'au putut deveni legi, de la 1932, avem o nouă lege a învățământului superior. Este legea de sub ministeriatul d-lui N. Iorga.

Mai înainte de a vorbi de ea, se cuvine să aruncăm o privire *retrospectivă* și să ne întrebăm. După ce am trecut în revistă atâtea proiecte de legi — cari s'au ocupat de pregătirea pedagogică și chiar științifică a profesoriilor noștri secundari, mai este legitimă obiecția făcută la început, — că miniștrii noștri de instrucție au neglijat problema pregătirii profesorilor secundari? Eu cred că da. Mă între-

meez pe următoarele motive. Problema pregătirii profesorilor noștri secundari a fost considerată ca o anexă, sau ca un paragraf din reforma generală a învățământului superior.

Ea n'a fost atinsă decât atunci, când s'a pus problema învățământului superior.

Cum concepția miniștrilor noștri de instrucție a fost condusă de un plan mai mult ierarhic, fiecare a crezut să înceapă cu reforma învățământului primar, apoi secundar, apoi superior. Sau cel mult, unul să continue cu gradul de învățământ lăsat în urmă de alt predecesor. Sistematicul a predominat numai în proiectul de lege P. P. Negulescu.

Ceilalți miniștri de instrucție au așteptat să rezolve chestiunea pregătirii pedagogice a profesorilor secundari, când vor atinge problema reformei învățământului superior.

Cum vicisitudinile politice au înlăturat pe unii miniștri dela reformele altor grade de învățământ, pe alții chiar numai dela pragul reformei învățământului superior, problema noastră a tot așteptat momentul oportun.

Aceasta a fost o mare greșeală.

Așteptarea a apăsât, după cum vom vedea, cu urmări funeste peste întreg învățământul nostru.

Dacă nu s'ar fi putut face multă vreme ceva

A.
de
psichi?

B.
egit.
pedag.

În reforma pregătirii de specialitate a profesorilor secundari, fiindcă pentru aceasta a trebuit fără îndoială o reformă a Universității noastre, ar fi fost de toată urgența și ar fi fost cu putință, să se facă cât mai grabnic după războiu, cel puțin reforma pregătirii pedagogice a profesorilor nostri secundari, conform cu nevoile timpului și mai ales cu ale împrejurărilor țării noastre.

Dacă se scotea în relief din partea tuturor foștilor miniștri, în primul loc problema acestei pregătiri, dacă interesul lor ar fi fost îndreptat către această problemă, mai mult decât spre reformele celorlalte grade de învățământ, cine știe dacă și reforma universităților noastre n'ar fi isbutit să vie mai curând, sau dacă reformele celorlalte grade de învățământ n'ar fi căpătat o altă garanție mai mare de îmbunătățire?

Căci, să facem o simplă judecată. Nu influențează oare Universitățile asupra pregătirii tuturor profesorilor secundari? Iar parte din aceștia, cari la noi intră în școli normale, nu influențează la rândul lor învățământul primar? Buna pregătire de specialitate, precum și cea pedagogică a profesorului secundar, în vederea rolului său de educator, nu devine acel „Unum necessarium“ al lui Comenius, de care am vorbit?

SUBT IMPERIUL LEGII SPIRU HARET

Spiru Haret, în sistematica lui concepție de reformă a învățământului de toate gradele, n'a putut să nu cuprindă simultan și reforma pregătirii profesorilor secundari. Un colaborator de preț, — trebuie s'o recunoaștem, — C. Dimitrescu-Iași, i-a stat în ajutor, cu o bogată cultură pedagogică și cu un spirit pătrunzător al situațiilor dela noi din țară.

O fi fost Spiru Haret sectar, în unele direcții ale activității sale, dar demagog, în orice caz, nu. A căutat să se informeze dela atâția, cât de mult, spre a lua dela fiecare ce-i părea mai bun și astfel a putut reprezenta cu drept cuvânt un *spirit* al vremii.

Desființându-se vechile Școale normale superioare, înființate în 1880 și creindu-se prin legea din 1898 Seminariile pedagogice pe lângă fiecare Universitate, menite de a pregăti personalul didactic pentru învățământul secundar, cum spunea articolul 91 din lege, C. Dimitrescu-Iași, fostul raportor a legii dela Ca-

meră, accentua în raportul său că „Scolile normale superioare, nu mai aveau rațiunea de a fi. Pregătirea elementelor noi cari să discute în Seminar toate problemele învățământului, cari să deprindă în școală de aplicație a Seminarului, a verifica soluțiile găsite, aceasta va fi problema imediată a Seminarului pedagogic“. El numea acest Seminar, „o trăsătură de unire între Facultatea de filosofie și litere și cea de științe, și între învățământul secundar, care trebuia „să devie centrul de unde să pornească direcțiile sănătoase pentru îmbunătățirea treptată a învățământului secundar“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pentru acest motiv, legiuitorul a căutat din primul moment să sprijine această instituție pe aceeași bază principială a organizării întregii sale reforme, căutând după cum zicea raportorul legii C. Dimitrescu-Iași „și la învățământul secundar și la cel superior, ca ceiace e dreptul de libertate în munca pentru școală a profesorului și a corpului profesoral, acesta să fie accentuat și respectat în lege, și, ceiace e partea de garanție și de control al autorităților centrale, aceasta să fie categoric lămurită“.

Pentru aceia, în legea din 1898, oricât de scurt este redactat articolul 91, care prevede organizarea Seminarilor pedagogice universi-

tare, există anume stipulații cari să creieze echilibrul între aceste două principii, expuse atât de magistral de inițiatorul acestei reforme pedagogice.

*De
la Arion*
1912
Legea din 1912, a lui C. C. Arion, aduce și în privința art. 91 devenit 111, câteva modificări de precizii și amănunte, dar tot în spiritul inițial al legii lui Haret. Menirea Seminarilor pedagogice universitare se definește aci mai clar: de a pregăti personalul didactic secundar, prin lucrări teoretice pedagogice și discuțiile lor, și prin practica pedagogică din școala de aplicație, timp de doi ani. Pe de altă parte, Seminarul pedagogic este considerat ca un institut de *experimentare pedagogică*.

Pentru aceste motive și art. 111 (ca și art. 91), prevede că „lucrările acestui Seminar se vor conduce de către profesorul titular, ori profesorul agregat de pedagogie al Universității, sau altă personalitate pedagogică recunoscută, în calitate de maestru de conferințe ale Seminarului pedagogic și ca director al școlii de aplicație, alipită pe lângă seminar“.

Deci, profesorul de pedagogie, sau maestrul de conferințe va fi de drept și directorul școlii de aplicație, sau chiar dacă după art. inițial 91, el putea fi unul dintre repetitorii (profesorii) Seminarului pedagogic, în acest caz, el

va lucra sub conducerea maestrului de conferințe (considerat ca un subdirector).

El va avea titlul de director al Seminarului pedagogic universitar.

Dar să ne întrebăm acum, de ce atât în legea inițială cât și în art. 111, se vorbește de „o altă personalitate pedagogică recunoscută“, devenit maestru de conferințe sau conferențiar de pedagogie, de îndată ce a devenit director al Seminarului pedagogic?

Pentru că legiuitorul cunoscând situația de fapt, universitară, a colaboratorului său, C. Dimitrescu-Iași, care pe acea vreme era titularul catedrei de sociologie, etică și estetică, iar nu de pedagogie, nu putea prevedea, așa cum ar fi fost mai firesc lucru, ca numai profesorul de pedagogie să fie directorul Seminarului pedagogic. Intenționând să-i dea direcțiunea Seminarului pedagogic universitar, cum s'a și întâmplat, legiuitorul a căutat o platformă pentru a-i da posibilitatea de a avea și teoretic vre-o legătură cu pedagogia, de a ține conferințe și a face lucrări cu studenții în aceeași calitate.

Sub această formă se îmbina activitatea sa de conducător al practicei pedagogice din liceul de aplicație, cu activitatea sa teoretică pedagogică. Pedagogia, ca știință, n'avea atunci

catedră proprie în Facultatea de litere. Ea forma o anexă a catedrei răposatului profesor Crăciuneanu, care după plăcere, făcea din când în când vre-un curs de pedagogie.

Odată chestiunea personală a viitorului director al Seminarului pedagogic din București lichidată, legiuitorul totuși după cum am văzut, n'a putut să nu ție seamă *principial* și de profesorii titulari de pedagogie, cum era cazul la Iași, și cum prevedea că va fi în curând cazul la toate Universitățile în viitor.

Bine înțeles, nimeni pe atunci nu bănuia existența a patru Universități în țara noastră, cari vor avea profesori titulari de pedagogie.

Prin art. 111 se mai prevedea modalitatea selecționării profesorilor dela liceele de aplicație, cu aprobarea ministerului, dar după *recomandarea directorilor* de Seminarii, din anume categorii de profesori universitari și secundari, cari vor fi dovedit o competență specială în materie pedagogică.

Se prevedeau și diurnele directorilor și a profesorilor Seminariali, bine înțeles conform cu valuta timpului. In fine, se lega obligativitatea cursurilor de pedagogie și a lucrărilor teoretice și practice ale Seminarului pedagogic universitar, pentru toți studenții cari vor să devie profesori, de condiția pe care o crea sta-

tul tot prin acea lege, pentru prezentarea (art. 23 din 1898) candidaților de profesori *la examenul de capacitate*.

Din cele constatate până aci reiese clar concepția generală a legiuitorului inițial, în economia sa legislativă, cu privire la pregătirea pedagogică a viitorilor profesori secundari. Desființând „Școalele normale superioare“, cari de fapt erau niște internate, în cari se selecționau prin concurs un număr restrâns de studenți, cari se destinau învățământului, și cari dădeau dela intrare până la eșire măsura calităților lor intelectuale și morale, bucurându-se nu numai material, dar și intelectual de un regim privilegiat, conferințe științifice din specialități, etc., legiuitorul le-a simțit totuși o lacună. Ca și *Școalei normale superioare din Paris*, (a cărei rost și strălucire nu putea să sufere comparație), și *Școalelor normale superioare de la noi*, li se putea aduce obiecția că intenționând să fie focare de pregătire de profesori, nu erau *institute pedagogice* în adevăratul înțeles al cuvântului.

Pe acest teren, legiuitorul din 1898 a apropiat pregătirea pedagogică a profesorilor noștri secundari de focarul oricărei activități științifice: Universitatea, nelăsând însă ca aceasta să o absorbe. Am putea zice că Statul, prin Se-

minariile pedagogice universitare, și-a creiat un mijloc de a pregăti, prin Universitate, sau cu ajutorul Universităților, acest corp didactic. Interesul și organizarea, conducerea și aplicarea pregătirii pedagogice a profesorilor, rămânea o problemă de Stat. Pentru aceste motive, obligația studiilor pedagogice și a Seminarului pedagogic, nu putea cădea în sarcina Universităților, ci devenea o obligație de Stat, pentru pregătirea și recrutarea profesorilor.

Reese clar aceasta și din existența în legea din 1898 a articolelor 94—99, cari creiază o Școală normală superioară destinată să prepare profesoarele pentru școlile secundare. O deosebire de regim neexplicabilă, pentru un legiuitor care desființase „Școlile normale superioare pentru profesori”.

Fiindcă această școală n'a luat ființă niciodată, legiuitorul din 1912, în art. 111 modifică în această privință legea anterioară, prin specificarea că „seminaristele (studentele) Seminarului pedagogic, vor face practica didactică în câte una din școlile secundare sau normale de fete din Iași și București, după modalitățile ce se vor reglementa”.

Incerări în acest sens au fost făcute, se pare, la Iași. Cum și legea din 1898, prevedea că tot sub direcția maestrului de conferințe

Sc. n.
 prof.
 189

de la Universitate, adică directorul Seminarului pedagogic universitar trebuia să se facă și această practică, experiența n'a reușit. Candidatele de profesoare au continuat a avea alături de colegii lor, în Seminarul pedagogic, toată pregătirea lor, atât cea teoretică, cât și cea practică.

Dacă economia legii lui Haret, care a stăruit și în reforma adusă de fostul ministru C. C. Arion, prin legea din 1912, pe terenul pregătirii pedagogice a profesorilor noștri secundari, a prezentat principial un vădit progres în această direcție, aplicarea ei dealungul anilor și experiența recoltată, au avut să evedențieze încă multe lipsuri și slăbiciuni.

Și s'a ajuns aci, fiindcă între ideologia legislației și între aplicarea ei, s'a săpat cu timpul o contradicție.

In adevăr, dacă entuziasmul primului moment a pus pe toată lumea la lucru, în locuri improprii, dar crezute momentan proprii, Seminarile pedagogice cu liceele lor de aplicație, au stat zeci de ani în acest provizorat. Ceiace înseamnă că aceste școli de aplicație n'au fost puse în condițiunile cele mai favorabile de lucru, în vederea valorizării ideilor pedagogice cele mai moderne, pentru cari

școală nu înseamnă *intellectualism*, fie el cel mai rafinat.

Liceele de aplicație, având patru clase, alter-nând câte două din an în an, n'au ajuns decât unele și foarte târziu licee complete. Altele, de loc, nici până astăzi.

Aceasta mai înseamnă că, candidații de profesori n'au fost puși deodată în adevărata atmosferă a unei școle, așa cum e în realitate, iar directorii lor, pedagogii, n'au avut și posibilitatea ca ținându-se în curent cu progresele pedagogice din alte țări, să desfășoare aplicația vre-unui adevărat sistem nou de educație. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Statul a lăsat aceste institute în grija întâm-tâmplării și ale directorilor, ca să lupte ei din greu cu atâtea dificultăți.

Nu le-a dotat cu bugete satisfăcătoare, la început cu nici unul. Vorbesc de anii dînaînte de războiu. Nu le-a asigurat materialul didac-tic necesar, biblioteci, etc., sau material șco-lar model, cum ar fi trebuit.

Au făcut directorii ceea ce au putut și cum au putut. Nu e de mirare că s'au ridicat gla-suri, cari să denunțe diferitele lipsuri din ac-tivitatea lor, sau scăderea entuziasmului pentru lucru la unii, sau desinteresul la alții. Și totuși, liceele de aplicație au avut parte, atât la Bu-

curești cât și la Iași, în afară de directorii lor, de profesori eminenti. Un Simion Mehedinti, sau I. Simionescu, la Iași, ca să nu citez decât pe aceștia.

Așa se explică reacțiunea din 1913, de care am vorbit, contra Seminarului pedagogic. Se explică, dar nu se justifică.

Statul, odată legea făcută, n'a mai crezut că trebuie să aibă vreo solitudine pentru problemele pregătirii profesionale a corpului didactic secundar. A lăsat-o în mâinile universităților.

Dar aci, ce s'a întâmplat?

Legea prevedea pentru examenul de capacitate, frecventarea și examenul unui curs de pedagogie. La început lucrul era explicabil. Dar, când dezvoltarea științei pedagogice a trebuit să impună completarea studiilor pedagogice, conform cu cerințele vremii, ca de exemplu, domeniul pedologiei și pedagogiei experimentale, printre altele, Statul n'a mai luat în considerație că în privința pregătirii pedagogice, cel puțin a viitorilor profesori, avea ceva mai mult de spus de cât în privința celorlalte materii, cari intrau în cadrul autonomiei universităților. Și astăzi frecventarea acestor cursuri se bucură de *autonomia* studentului.

Universitățile au atribuit cursurilor de pedagogie și activității Seminarului pedagogic rolul cenușăresei.

Pedagogia a trăit într'o luptă surdă cu opinia publică universitară. Sau, dela un moment dat, Facultățile de litere și filosofie au mers mai departe decât trebuiau. Au făcut obligatoriu un curs de pedagogie și examenul respectiv pentru toate categoriile de licențe. Ceia-că este un nou sens. Căci, cu ce drept unele Facultăți impun tuturor studenților obligația să se facă profesori? In toate țările unde există titlul de licență, diploma aceasta nu conduce obligator la profesorat. O zicem și noi în țară, și totuși prin contradicție, legăm de licența în litere, obligația de a urma și trece *un examen de pedagogie*.

Contradicția devine și mai mare, cu cât facultățile de științe, cu drept cuvânt, nu impun la licență acest examen. Atunci, se creiază situația mai de neînțeles, ca o parte din corpul nostru didactic să fie format sub un regim, iar alta sub alt regim.

Această stare de lucruri a cauzat o perturbare în activitatea pregătirii de profesori.

Unii, au fost obligați să dea examenul de pedagogie înainte de licență; alții, după ani dela terminarea licenței. Această stare de lu-

cruri, s'a repercutat și asupra practicii pedagogice din seminarii, în amănuntele căreia nu intru acum.

Dar situația s'a complicat și mai mult după războiu. Ea s'a înrăutățit și mai vădit.

Problema pregătirii corpului nostru didactic secundar, ar fi trebuit să fie privită din două puncte de vedere: a extensiunii teritoriului și a deosebirilor de tradiții și de necesități regionale, prin alipirea celor trei provincii.

Aceste puncte de vedere, de fapt, s'au impus dela sine problemii pregătirii profesorilor noștri secundari. Ele au influențat-o, au alterat-o. Dar nimeni, conștient și sistematic, n'a înțeles-o, n'a armonizat-o și n'a canalizat-o, spre cel mai bun folos pentru învățământul și Statul nostru. Și dela acest moment, Statul a lăsat-o în voia întâmplării, sau în grija altora.

Transformarea universităților din Cluj și Cernăuți în Universități românești, beneficiind câtva timp de oarecare independență față de influențele centrale, sau ale celorlalte universități, a isbutit să aducă și îmbunătățiri vădite față de anumite tradiții mai vechi ale noastre.

Dar, pe de altă parte, unificarea regimului universitar pe tot cuprinsul țării a fost o cerință de neînlăturat. S'a simțit aceasta, mai ales pe terenul pregătirii și recrutării corpu-

rilor didactice de toate gradele. Dar și acum, s'a făcut o confuzie între unificare și uniformizare.

Organizarea Seminarilor pedagogice, s'au impus dela sine. La Cluj, mai de vreme, la Cernăuți mai târziu. Personal, după ce încă din 1922 luasem măsurile de înființare și organizare a Seminarului pedagogic universitar, chemat fiind în 1924 la Cernăuți de către „Asociația învățătorilor“ și de „Asociația profesorilor secundari“, spre a le ține câte o conferință, în cadrul ultimei Asociații, am stăruit asupra necesității pregătirii serioase pedagogice a corpului didactic secundar și pentru Bucovina, conform cu nevoile pedagogice moderne și cu necesitățile Statului. După câțiva ani s'a creiat catedra de pedagogie. S'a ales profesorul, în persoana d-lui C. Narly, și s'a început opera de organizare a Seminarului pedagogic din Cernăuți, existent până în prezent.

Dar, cu ce n'au avut de luptat organizările Seminarilor pedagogice universitare din aceste două orașe, capitale de provincie?

Vom vedea, în studiul ce urmează, greutățile ce le-a avut de învins.

LUPTA PENTRU PREGĂTIREA CORPULUI DIDACTIC SECUNDAR

În studiul nostru precedent scriam că organizarea seminariilor pedagogice la Cluj și la Cernăuți au întâmpinat greutăți foarte serioase. Pentru a arăta luptele ce s'au dat, în această chestiune, voiu vorbi de Seminarul pedagogic din Cluj, fiind mai în cunoștință de cauză.

Neavând nici o tradiție, nici în regimul străin, nici în cel românesc de pregătire a profesorilor secundari, înființarea Seminarului pedagogic cu un liceu de aplicație la Cluj, s'a impus cu greu opiniei publice școlare și celei sociale, ba chiar și universității.

Pus în contradicția de care am pomenit, între înființarea lui legală și între desinteresul ministerului de instrucție, cu privire la organizarea lui, seminarul pedagogic universitar din Cluj, a fost lăsat o zecime de ani fără local. A peregrinat dintr'o școală în alta, făcându-și loc târâș-morțiș, lucrând atâta vreme în

condiții nepedagogice și neigienice, câteodată chiar în condiții umilitoare, sau cu adevărat imorale, făcându-și clase prin mansardele altor școli, trebuind ca profesorii cu grupele de studenți și studențe, să traverseze prin noroaie și zăpezi, stradele de la un loc la altul, în fața minoritarilor, atrași și ei prin lege în orbita pregătirii profesionale a sistemului nostru românesc.

Și toate acestea, în anii când d. dr. Angelescu, tot ca ministru de instrucțiune, făcea zeci și sute de clădiri de licee „din Sătmăpână'n Săcele“, și în timp ce minoritarii își clădeau în Cluj, sub regimul nostru românesc, o școală secundară de fete demnă de toată lauda.

După 8 ani, directorul seminarului pedagogic universitar din Cluj, cu un prim concurs al d-lui I. Petrovici, ca ministru de instrucțiune, cu un pas mai decisiv al d-lui N. Costăchescu, ca alt ministru de instrucție, ajutat de fostul secretar general, profesorul Borza, dar și cu alte multe fulgere atrase asupra capului acestui director, a isbit să aibă un local mai demn de un Seminar pedagogic universitar, cu un liceu complet de 7 clase, deși cu multe alte lipsuri esențiale, (curte foarte mică etc.).

Acelaş lucru şi pentru liceul seminarului pedagogic din Iaşi, lăsat şi mai îndelung în părăsire şi transportat de curând într'un nou local, din lupta fostului său director prof. Găvănescul şi sacrificiile corpului său didactic. Asemenea şi cel din Cernăuţi, plasat încă într'un local impropriu. Amândouă cu câte 4 clase alternative. La fel şi cel din Bucureşti.

Dacă mai luăm acum în consideraţie că de la războiu încoace numărul studenţilor de la Universităţile noastre a suferit suscrescenţa colosală pe care o cunoaşteam cu toţii, iar ca urmare, că de 10 ani o adevărată invazie s'a semnalat asupra Seminarilor pedagogice de pretutindeni, ne putem da seamă de cea de a doua plagă care s'a manifestat în funcţionarea acestor instituţii de pregătire a profesorilor noştri secundari.

Cu o lege veche, bună pentru cadrul fostului Stat românesc, când se numărau pe degete candidaţii unui Seminar pedagogic, (la fizico-chimice, d'abia dacă erau 3—4, într'un an), în situaţia materială a studenţilor din timpul nostru, dacă Seminarile pedagogice se hotărau a-i primi la practica pedagogică numai după licenţă, candidaţii se plâneau că n'aveau unde sta şi cu ce sta, căminurile ne mai primindu-i ca licenţiaţi. Dacă Seminarile îi pri-

meau înainte de licență, Universitățile se plângeau că studenții le sunt luați de la pregătirea specialităților lor.

Legea nu corespundea nevoilor actuale, nici situații studentimii, dar nici unei pregătiri pedagogice cu atât mai serioase, cu cât toată lumea recunoștea că numai avem de a face cu generațiile de dinainte de războiu, că avem candidați pregătiți slab, și în condiții diverse regionale, că avem de a face și cu minoritari, etc.

Afară de aceasta, unii profesori universitari afectau atitudinea de a nu lua în considerație pregătirea studenților în vederea profesoratului, căci ei se interesează să facă oameni de știință, savanți, atitudine care arunca neîncredere printre studenți față de cea dintâi pregătire. Deși cea mai mare parte din profesorii universitari declara că e afacerea statului să-și facă pregătirea de profesori, nu se dezinteresau a hotărî de soarta cursurilor de pedagogie și a seminariilor pedagogice. De fapt, în unele Universități, situația învățământului pedagogic se schimbase de la războiu încoace.

Catedre duble de pedagogie s'au creiat în unele universități, a căror profesori trebuiau să ție cursuri. Facultățile puteau cu drept cuvânt decide de rostul acestor catedre în sen-

sul pedagogiei, ca știință, în rândul altor științe din facultate, dar asupra cursurilor de pregătire pedagogică pentru profesori, ce cădere aveau numai facultățile de litere? Nici o clarificare, nici o directivă din partea Statului. Subt cuvânt de autonomie a Universităților, sau de nepăsare din partea Statului?

La o asemenea situație nu am ajuns de bună seamă din cauza lipsei de profesori, savanți eminenti ai Universităților noastre, dar nici numai din cauza nivelului intelectual scăzut al studenților și a creșterii numărului lor.

Mai de vină credem că a fost organizarea învățământului nostru din Universitate, care nu a ținut îndeostul seamă de cerințele învățământului nostru secundar, nici chiar de cerințele studențimei noastre, care cu puține excepții, țintea să se îndrepte toată, cel puțin dela Facultatea de litere, și în parte dela aceea de științe, spre profesorat.

Nu numai noi, cei cari am primit materialul licențiaților din facultăți în Seminariile pedagogice, am putut constata aceasta, dar chiar și eminentii colegi specialiști, (citez între alții, pe profesorul D. Pompeiu), au accentuat-o în nenumărate rânduri.

Dacă mai adăogăm și numărul extraordinar de mare al studenților dela diferitele specia-

lități, pentru cari ei citesc atât de puțin și se mulțumesc mai mult cu învățarea cursurilor, precum și lipsa unei completări a cunoștințelor în vederea trebuințelor învățământului, în Seminariile pedagogice, (după cum se făcea în „Școlile Normale Superioare“), apoi, lipsa de organizare a unei practice pedagogice mai serioase, din punctul de vedere al timpului și al exigențelor calitative, (nu câte odată 1—2 ore de lecții), dacă ne dăm seamă de toate aceste situații la cari am ajuns, n’ar trebui să pară exagerat strigătul meu de alarmă: noi, până acum am avut niște fabrici de făcut profesori, nu instituții de făcut educatori. Am trimis în această chenzină de ani de după războiu, în majoritatea lor, cei mai slabi profesori, ca să ocupe cele mai multe locuri.

Examenul de capacitate, defectuos și el, a fost și mai mult alterat prin această cantitate.

Situația s’a mai complicat și prin faptul că licențiații, în loc să fi venit să-și facă Seminarul pedagogic, au alergat să-și ocupe catedre ca suplinitori. Ministerul, ajutat de parlamentarii binevoitori clientelei politice, le-a acordat din belșug.

Prin aceasta și licențiații au pierdut încrederea în rostul și eficacitatea Seminariilor pedagogice, iar Seminariile au avut greutate de

a le stârpi relele deprinderi căpătate de pe catedre, unde s'au dus nepregătiți și neorientați de nimeni. Apoi, între pregătirea dela Seminariile pedagogice și personalul de control n'a fost nici o legătură pentru a se asigura unitatea de metode.

Este adevărat, că dela o vreme, sesizat și de directorii Seminariilor pedagogice și chiar de „Asociația licențiaților“, Ministerul a mai rezistat acestui asalt. — Dar și astăzi se găsesc încă la catedre licențiați, trimiși cu concedii la Seminariile pedagogice. Atunci, din două una. Ori Seminariile pedagogice ar fi inutile, și profesorii n'ar mai avea nevoie de ele, ori candidații Seminariilor devin ambulanti între catedre și Seminariile pedagogice, luând activitatea acestora drept o simplă formalitate.

Nu mai vorbim de faptul că mulți din ei în tot acest răstimp, nenorocesc copiii, pe care îi au în școală. — Ministerul ar zice că ei sunt numai suplinitori. Dar mințile copiilor, în cari ei au turnat toate ereziile științifice și cu apucăturile cele mai nepedagogice, nu se resimt? Cu ce au greșit copiii? Ca să se constate apoi la bacalaureat, că profesorii lor au fost de vină? Dar părinții? N'au avut și ei un cuvânt de zis?

Pe lângă acestea, Seminariile pedagogice au

fost dezarmate în fața cazurilor de absolută incompetență a vr'unui candidat, cu aptitudini vădit negative pentru a deveni bun profesor. Ce i-a putut face? Legea nu le-a dat dreptul să-l înlătore dela această meserie, cum se întâmplă în Germania, la pragul pregătirii pedagogice în „Seminariile gimnaziale“. Seminariile noastre î-au putut doar amâna. Ceiace înseamnă, că acel candidat a mai putut veni timp îndelungat, continuând ca să ocupe locul altora, cari ar fi putut face mai multă ispravă. Și el tot trebuia să termine, căci plictisiți și directorii și profesorii de el, îi dădeau un certificat cu o notă suficientă.

În fine, la pletora de studenți de la universitățile noastre, trebuie să facem o parte destul de respectabilă și studentelor. În ultimii ani, numărul lor au ajuns la unele facultăți (litere de ex.), să întreacă pe acel al studenților.

Ce le-a oferit oare sistemul nostru de pregătire pedagogică viitoarelor profesoare?

Reforma dela 1898 hotărîse pentru ele înființarea unei „Școale normale superioare“. Nu s'a realizat. Sub forma proiectată, după cum am văzut, era ceva și prea contradictoriu față de sistemul de pregătire al profesorilor.

Când la începutul înființării Seminarului pe-

dagogic din Cluj, am luat inițiativa să organizez și un liceu de fete, alături de cel de băieți, m'am gândit la tot ceiace ar fi trebuit să facem măcar de atunci înainte, și măcar într'o parte a țării, ca o experiență în vederea unei mai bune pregătiri a profesoarelor noastre.

Universitatea și Ministerul mi-au stat în potrivă, și mi-a făcut greutate. După vreo trei ani, am renunțat la această idee, d'abia putând răsbii cu organizarea liceului de băieți.

Aceasta ar fi fost o soluție. S'ar fi putut găsi și alta, dacă Statul și-ar fi dat de mai mult seamă că problema formării viitoarelor profesoare, comportă în zilele noastre o delicateță deosebită.

Că proasta lor îndrumare, ca educatoare, manechine ambulante cari proiectează pe fețele lor colorile spectrului în sălile Seminarilor pedagogice, contrastează cu rezultatul culturii ce au primit-o și cu speranțele de îndreptare pe cari le așteptăm dela generațiile viitoare. Căci, altceva este libertatea academică și altceva este pregătirea viitoarelor profesoare.

O ultimă lacună a regimului sub care s'a lucrat până acum, mai este și aceia a recrutării corpului didactic pentru liceele Seminarilor pedagogice. Atât legea din 1898, precum și

modificarea din 1912, specifică că din corpul didactic al liceului pot face parte câteva categorii de profesori universitari și dintre profesori secundari, cei mai încercați prin aptitudinile lor pedagogice.

Chestiunea a dat naștere la o sumă de greutăți. În București și Iași, orașe vechi cu licee, gimnazii și alte școli numeroase, selecționarea profesorilor secundari pentru Seminarii a fost mai ușoară.

În orașele din provinciile alipite, unde nu au fost de cât câte o școală, două, secundară, alegerea a fost mai grea. S'au făcut experiențe dăunătoare și pentru elevi și pentru candidați.

Legea, prea veche, nu se adapta la cerințele și împrejurările timpului. Nu prevăzuse România Mare. Nu prevedea și alte posibilități sau contribuții, la această operă de educație a profesorimii noastre, în afară de calapoadele croite pentru împrejurările de altă dată.

De aci, o sumă de greutăți în calea activității seminariale, uneori conflicte. Detașările profesorilor trebuiau să se facă și la Seminar, după aceleași condiții ca pentru orice liceu. Iar exigențele Seminarilor ar fi fost altele, spre a aduce suflet nou și, a-și atinge scopul lor. S'a uzat la unele Seminarii mai din belșug de contribuția personalului universitar, atât de

prețios, dar în măsura posibilă și utilă. Sistemul n'a avut însă și umbre? N'a ridicat suspiciuni colegiale? N'au fost profesori universitari cari au crezut că atunci când vreun asistent, sau altcineva nu e prea bine plătit, să i se găsească ore la Seminarul pedagogic?

Apoi, un număr prea mare de universitari, n'ar dăuna?

Nu sunt și astăzi unii cari cred că școala modernă model, este aceia în care profesorii fac lecții strălucite? Și cine ar putea face lecții mai strălucite, ca profesorii universitari? Fi-rește, aceștia stau pe baza unei concepții false, a intelectualismului pedagogic, depășit de mult în toate țările.

Și noi trebuia de mult să-l depășim, îndrep-tându-ne spre adevărata școală activă. Căci, școala nouă nu e numai în învățământul activ, ci mai ales în creierea unei alte atmosfere educatoare a școlii, pe care s'o dăm ca model viitorilor noștri profesori. Cum ar mai putea personalul universitar să corespundă unor asemenea cerințe de pedagogie modernă, în raporturile cele mai strânse cu elevii, până chiar a vedea pe profesori jucându-se cu elevii de a valma și trăind împreună cu ei, în atâtea alte ocazii, cari li s'ar putea crea?

Se va răspunde: dar nici profesorii secundari n'au făcut-o.

Răspund, încheind acest punct al problemei: De aceia n'am făcut nici noi până acum adevărata pregătire, conform cu cerințele pedagogiei moderne, a corpului nostru didactic secundar. De aceia nu ne-am format adevărații educatori, de cari am avut nevoie.

REFORMA PEDAGOGICĂ DIN 1932

Cine a cunoscut acum condițiile în cari s'a făcut pregătirea științifică și pedagogică a profesorimii noastre secundare, poate înțelege de ce noi, pedagogii conducători ai acestei pregătiri, așteptam cu atâta interes o reformă binefăcătoare și isbutită în această direcție.

Planurile din atâtea proiecte, astăzi le cunoaștem. Le-am arătat. Ne întrebam, cine va turna viață și suflet, într'una din aceste tipare?

D. N. Iorga a avut fericirea să realizeze în 1932 mult așteptata reformă a învățământului nostru universitar. Dacă nu într'o legiuire aparte pentru organizarea pregătirii profesionale a corpului nostru didactic secundar, cel puțin ne așteptam în noua lege de reorganizare a învățământului universitar să vedem împlinirea lipsurilor, îndreptarea relelor, reorganizarea legală a unei mai bune pregătiri științifice, pedagogice și sufletești a profesorimii noastre.

Dar legiuitorul din 1932, având o concepție originală asupra legislației noastre, în genere, care poate că a păcătuit adesea prin prea mult, a luat o poziție opusă, de a nu mai voi să prevadă în legi aproape nimic, pentru a fi cât mai scurte.

Astfel, nedându-și nimeni din jurul legiuitorului seamă, că printre alte puncte ale reformei este și această problemă, de fapt a pregătirii pedagogice a profesorimii noastre, a cărei însemnătate pentru învățământul nostru întrecă cu mult cadrul în care dâșii au fixat-o, o găsim în așa fel încadrată în lege, art. 81:

„Pe lângă Universități funcționează: institute, clinici, laboratoare, seminare, oficii universitare, stațiuni, muzee, ateliere. Deasemenea vor funcționa și seminarii pedagogice, prevăzute cu licee de aplicație, cari au menirea de a da pregătirea pedagogică pentru învățământul secundar. Normele de organizare și funcționare a acestora se vor prevedea în regulamentul general al prezentei legi“.

Prin aceasta se poate constata, că problema care ocupase în destul atenția legiuitorului Haret, pentru a-i acorda câteva precizii la înființare, prin lege, accentuându-se dezvoltarea acestor precizii încă și mai mult prin legea din 1912, art. 111, care a permis func-

ționarea seminariilor pedagogice în lunga perioadă de activitate până la 1932, acum, în noua legiuire, problema se reduce la cele câteva fraze generale, cari se rapoartă numai la existența seminariilor pedagogice și a liceelor de aplicație. Mai mult decât atât, seminariile pedagogice fuseseră omise din textul proiectului de lege.

Avizul *Consiliului legislativ* din 18 Dec. 1931, No. 13, glăsuiește: „*In art. 38 se spune că pe lângă Universitățile funcționează institute, Oficii universitare, etc., etc. Nu se vorbește însă nimic de seminariile pedagogice universitare. Consiliul crede că este necesar ca prin proiect să se precizeze și principiile generale de organizare a acestor seminarii*“.

Apoi, legea le-a prevăzut. Dar cum? Nimic cu privire la nici un principiu de *organizare*. Prevede numai *existența* acestor seminarii.

Alineatul următor din lege, stipulează dreptul de a se *prevedea* în Regulament organizarea și funcționarea seminariilor pedagogice.

Iar, după art. 95 din lege, acest regulament general de aplicare a prezentei legi, cade în atribuția *consiliului interuniversitar*, compus din rectorii universităților, decanii facultăților și directorul învățământului superior.

Din cele expuse până aci rezultă, că pro-

blema pregătirii pedagogice a viitorilor noștri profesori, care după cum am văzut atinge într-o măsură și pe aceia a pregătirii lor științifice, de specialitate, problemă care făcuse obiectul de preocupare a proiectelor de legi anterioare, cu stipulații atât de precise și de indispensabile, devenea acum o simplă chestiune de regulament, fie el cât de general, și lăsat în seama unui organ, fie el cât de legal, dar impropriu de a decide singur în asemenea materie.

Ne
ca
v.
Mela
Tr
p.

Și de fapt, ce s'a întâmplat? Fără îndoială, nimeni n'ar putea contesta legalitatea acestui organ și nici competența sa în atâtea materii pentru cari legea l-a putut cu drept cuvânt prevedea, spre a soluționa diverse chestiuni de pură aplicare administrativă și de gospodărie universitară, conform cu atâtea temeuri prevăzute chiar în lege.

Dar pentru această problemă pentru care chiar un for juridic, fie el cu un imperativ mai mult moral, Consiliul legislativ, opiniase că trebuia întâi să se prevadă în lege principiile generale, ce ar fi trebuit să se facă?

Consiliul general interuniversitar, compus din rectorii și decanii facultăților, neavând nici un specialist în pedagogie, neavând nici o experiență în privința funcționării de până acum

a acestor seminarii, putea el singur să decidă de soarta pregătirii pedagogice a viitorilor noștri profesori?

Conștiința noastră, a tuturor directorilor seminariilor pedagogice universitare, n'a putut presupune la acest organ altă preocupare decât interesul pentru învățământ, și dorința de a da soluțiile cele mai bune pentru el.

Pentru acest motiv, cei trei directori de seminar pedagogic, d-nii Rădulescu-Pogoneanu din București, C. Narly din Cernăuți și V. Ghidonescu din Cluj, (seminarul din Iași n'are director pedagogic și definitiv, catedra de pedagogie fiind vacantă), ne-am întrunit la București, am avut un schimb de idei, ca cei mai experimentați prin conducerea acestor instituții, și ne-am redactat un proiect de regulament pe care l-am discutat și cu directorul învățământului superior d. Kirițescu, bine înțeles nu cu caracter oficial, ci mai mult oficios.

Am înaintat proiectul nostru plenului consiliului interuniversitar. El a fost însă respins de plen, iar consiliul interuniversitar a hotărât să redacteze pentru regulament un articol privitor la organizarea și funcționarea seminariilor pedagogice, tot fără nici o discuție cu noi specialiștii, în dubla calitate ce o aveam, ca pedagogi și ca directori ai acestor seminarii.

Acest procedeu a fost uzat aci, așa cum nu se procedează nici în activități mai restrânse în cadrul unei facultăți, unde avem măcar o considerație colegială unii față de alții, dacă nu una izvorită din *spiritul științific*, care ne îndeamnă să nu trecem așa de ușor peste părerile specialiștilor în chestiile cari îi privesc pe ei, sau asupra cărora sunt mai chemați ca alții să știe mai mult.

Am protestat cu toții ministrului de pe atunci, d-lui Gusti, care n'a putut aproba procedeul. Dar până să ia vreo măsură, d. dr. Angelescu, a devenit iar ministru de instrucție.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I am înmănat imediat un memoriu de protestare, nu numai asupra metodei, dar și asupra soluționării unei asemenea probleme, mai ales asupra soluțiilor date de consiliul interuniversitar, în care se pare că vocea unui singur membru a fost preponderentă. De fapt, lucrul n'are importanță, căci dicuția noastră trebuie să ia în vedere întreg consiliul interuniversitar, răspunzător de acest articol.

D. ministru Angelescu m'a asigurat verbal că ne va convoca în curând să discute chestiunea cu directorii seminariilor pedagogice. Intre timp, s'a mai depus la minister un memoriu-protest din partea d-lui Rădulescu-Po-

goneanu și un protest verbal din partea d-lui Narly.

Dar nu ne-a chemat la nici o discuție.

Am avut parte ce e drept de una, dar nu obiectiv pedagogică cu noi directorii, așa cum ne așteptam, ci de o discuție cu un caracter mai mult particular, în care eu singur mi-am apărât ideile din memoriu față de unul din membrii comisiei interuniversitare, și din care discuție eu mi-am putut face convingerea, că d. ministru dr. Angelescu ar fi în stare să vadă just, ar fi fost chiar în cazul de față înclinat să repare greșala, dacă n'ar fi fost... politica.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Deși părerea sa era că legea d-lui Iorga îl aruncă, ca ministru, cu mâinile legate în brațele autonomiei universitare, totuși, dacă d. dr. Angelescu ar fi voit să dea o soluție pedagogică, ar fi găsit îndată mijloacele să-și desfacă mâinile... din brațele „Autonomiei Universitare“, această *Alma mater* care atât ne iubește și pe d-sa ca ministru, și pe noi directorii de seminarii pedagogice, încât de mult ce ne strânge în brațe, riscă pe toți să ne omoare...

Dar regulamentul general interuniversitar a fost iscălit de d. ministru dr. Angelescu, și

publicat în „Monitorul Oficial“, deci a intrat în vigoare.

În studiul nostru viitor vom face o analiză critică a acestui regulament general în partea privitoare la seminariile pedagogice universitare (art. 191-202).

REGULAMENTUL GENERAL UNIVERSITAR

Analizând regulamentul general universitar, în partea privitoare la învățământul pedagogic, ajungem la următoarele constatări care, în bună parte se găsesc și în memoriul înaintat de mine d-lui ministru dr. C. Angelescu.

De bună seamă, negăsind în lege o altă menire a seminariilor pedagogice universitare de cât pe aceia de a face pregătirea pedagogică a personalului didactic pentru învățământul secundar, autorii sau autorul regulamentului, n'au voit să depășească prevederile legii.

Constatăm prin urmare, că dispoziția din legiuirea ce fusese în vigoare, precum și aceia din proiectele legislative pe cari le-am expus, adică, prevederea că seminariile pedagogice universitare au menirea de a face și experiențe pedagogice și didactice, cade din noua organizare a acestor seminarii pedagogice.

Dar, este în adevăr regulamentul întru tot așa de respectuos față de prevederile legii, ast-

1. fel cum ar fi trebuit să fie un regulament, fie el oricât de general, care nu poate de cât numai aplica o lege? Să vedem. Regulamentul stipulează că pregătirea cuprinde două poziții distincte: „a) o pregătire teoretică, care are de scop familiarizarea candidaților cu problemele și cunoștințele pedagogice, necesare pentru o înțelegere a operei educative și didactice ce vor fi chemați să îndeplinească“.

Această pregătire, continuă regulamentul, se face prin cursuri, conferințe și lucrări seminare riale ținute de corpul didactic al seminariilor pedagogice universitare, aprobat de Senatul universitar și ratificat de ministerul instrucțiunii, etc.

Ce cursuri și ce conferințe, dar mai ales ce corp didactic al seminarului?

Prin ultimul punct, nu se poate înțelege decât corpul didactic al liceului seminarului, care se numea și după vechea lege, profesori seminariale.

Dar, aceștia au să facă cursuri și conferințe de pedagogie? Atunci profesorii universitari de pedagogie și în special directorul, care doar e și el pedagog, ce fac? Este vorba de alte cursuri și lucrări de pedagogie cu studenții decât acelea pe cari le țin profesorii universitari dela catedrele lor? Căci, ce va să zică

„*cursuri generale* în opera educativă comună pentru toți candidații și *cursuri și conferințe speciale*, în vederea pregătirii candidaților pentru o anumită categorie de școli secundare și o anumită specialitate“, făcute așa după cum sună regulamentul de către corpul didactic al seminarului? Profesorii au destulă muncă cu orele dela liceu sau și licee, acei cari sunt la mai multe școli.

E vorba de un *alt* corp didactic, în afară de acesta? Nici o lege nu-l prevede, nici regulamentul nu-l clarifică.

S'ar putea însă presupune că-l intenționează regulamentul. Dar cum se poate da o asemenea atribuție pur pedagogică unor profesori de diferite specialități, fie ei oricât de buni în aceste specialități?

Și cum se poate da pe cale de regulament, fie el oricât de general, o asemenea atribuție seminarului pedagogic universitar, fără nici o prevedere în lege? Și ce atribuție mai au profesorii universitari de pedagogie în cursurile lor, iar directorul seminarului în cursul său și conferințele seminariale, decât să facă această orientare teoretică, pedagogică și didactică, după cum au făcut-o și până acum? In seminar, să se mai facă tot teorie? Nu e destulă teorie la cursuri? Și de către cine?

A intenționat regulamentul să transforme seminariile pedagogice în școli normale superioare, sau chiar a le da atribuții mai largi de cât cele de până acum? Atunci, ar fi trebuit să ia în vedere mai înainte de toate, completarea cunoștințelor și practicilor dela *specialități*, așa după cum am cerut-o și noi directorii seminariilor pedagogice, după cum am urmărit-o și la unii miniștri de instrucție în proiectele lor de legi, cari au recunoscut atâtea lacune în direcția aceasta. Numai după aceia s'ar fi putut face o intensificare și a studiilor pedagogice, dar pe altă bază decât regulamentul de față, căci numai o lege ar fi putut-o prevedea. Ce este însă și mai de neînțeles este stipulația de la aliniatul 2 al art. 192, prin care sunt „scutiți de cursurile și lucrările teoretice, titrații și absolvenții de litere, cari au trecut toate examenele de pedagogie, prevăzute de programul facultăților!”

Atunci, pentru cine sunt cursurile, etc. ale corpului didactic al seminarului, de care s'a vorbit, pentru anumite categorii de școli secundare și speciale?...

Nu mai putem urmări nici o logică în toată această organizare. Să ajut tot eu. S'ar putea poate subînțelege studenții facultății de științe? Dar dela cine au să învețe aceștia peda-

gogia teoretică? Nu tot dela cursurile profesorilor de pedagogie dela universita'e? Sau, nu. Ei au s'o învețe dela cursurile corpului didactic al seminarului, dela cari sunt scutiți cei dela litere. Cum se poate admite pentru un singur corp didactic din țară, două moduri de pregătire?

Oricine poate constata câtă confuzie, câtă contradicție și mai ales, câte dedesubturi ascunde acest regulament, față de profesorii de pedagogie și de directorii seminariilor pedagogice, elaborat de reprezentanții medicinei, dreptului, teologiei, literelor, etc. dar, fără de concursul nici unui pedagog.

A doua pregătire din seminar de care vorbește regulamentul este „cea practică, care urmărește formarea abilității didactice a candidaților prin aplicarea și executarea mijloacelor și metodelor celor mai eficace de instrucție și educație“. Lăsând la o parte chestii de amănunte, regulamentul prevede pentru această practică una sau mai multe școli secundare și normale de băeți și fete, cari vor fi *alipite* pe lângă seminarul pedagogic universitar de ministerul de instrucție, ca școli de aplicație. Ce însemnează cuvântul *alipite*? Și actualele licee sunt *alipite*, câte unul fiecărui seminar pedagogic.

Dar această alipire are un rost. Ea presupune transformarea tuturor acestor școli în situația și cu drepturile egale celui *alipit* actual *seminarului*, adică cu un corp didactic selecționat de director, cu toate urmările ce ar decurge în conducerea educativă și administrativă a acestor școli, cu directorii lor respectivi, sub directorul seminarului pedagogic.

S'ar putea realiza acest ideal?

Nu-l respingem. Dar, oricine vede că toate aceste lucruri vor rămâne pe hârtie, atât sunt ele de ideale la noi, unde după cum știm, nici ce cerem mai modest nu se poate realiza. Iar dacă nu se face astfel, atunci toată organizarea acestor licee și școli *alipite*, nu-și poate atinge scopul. Căci, pregătirea profesorilor nu poate fi ucenicie de meșteșugar.

Apoi, ne mai întrebăm cum va putea ministerul să le *alipească* seminarului, chiar dacă ar consimți la o asemenea concepție? În urma prevederilor regulamentului? Dar, când s'a mai văzut ca un regulament să impună statului o măsură de așa importanță, pe care acesta nu și-a prevăzut-o mai întâi printr'o lege?

Autorii, sau autorul regulamentului, n'au depășit oare cu aceasta autonomia universitară? Deci, alte confuzii, contraziceri sau reverii.

Analizând regulamentul universitar, trec în

fine la alte două puncte, tot esențiale: numirea directorilor Seminarilor pedagogice și recrutarea profesorilor seminariali.

In privința primului punct, regulamentul continuă o eroare pentru timpul nostru, comite cea mai mare neînțelegere pedagogică și descopere o intențiune străină de interesul obiectiv și pedagogic.

El stipulează că Seminarul pedagogic va fi condus de un director numit de ministerul de instrucțiune prin decret regal, pe timp de 5 ani, dintre profesorii de pedagogie ai Universității, sau *dintre profesorii universitari cu reputație pedagogică recunoscută.*

Această numire se poate reînoi, în urma avizului favorabil și motivat al *Senatului universitar.*

Eroare pedagogică. Am văzut din cele arătate la început în studiul nostru, pentru care împrejurare era ticluită acea prevedere din legea lui Haret, ca directorul Seminarului pedagogic să poată fi și *unul dintre profesori universitari cu reputație pedagogică*, în afară de un profesor de pedagogie. Dar a veni astăzi, când trei universități din țară (la Iași e momentan postul vacant), au profesori de pedagogie titulari și câte doi la unele universități, a mai prevedea măcar hipotetic alternativa că

mai poate fi un alt profesor universitar mai cu *reputație pedagogică*, decât profesorii titulari universitari de pedagogie, nu este numai o eroare pedagogică, ci chiar începutul intenției de care am pomenit.

Dacă Seminariile pedagogice sunt focare de pregătire pedagogică a profesorilor noștri, cum se poate concepe ca directorul să poată fi un matematician, un filolog, sau chiar un filosof?

S'ar putea oare concepe ca directorul Institutului de studii clasice să fie un psiholog, sau directorul Institutului de psihologie, un chimist, sau directorul Seminarului de limba franceză, să fie un elenist, sau directorul clinicii de chirurgie, să fie un psihiatru?

S'ar putea răspunde de către cineva, că seminarul pedagogic universitar nu este un seminar al catedrei de pedagogie al unui profesor, ci este un institut universitar, nelegat de o catedră. Dar nu e mai puțin adevărat, că el nu este nici un rectorat, nici un decanat, nici un cămin universitar, care să poată fi condus de orice profesor cu însușiri administrative; sau de bun gospodar și cu inteligența și cultura lui generală.

Seminarul acesta, dacă este *pedagogic*, înseamnă că el și este caracterizat printr'o știință, printr'o specialitate, care are reprezen-

tanți în universitate, deci nu poate fi condus de cât de un profesor de pedagogie.

Toată activitatea acestuia, atât în ceea ce privește îndrumarea pedagogică a candidaților de profesori cât și în ce privește conducerea liceului, cu profesorii lui, nu poate fi altceva decât o *operă practică de pedagogie*.

Nu numai pentru orice om de bună credință, dar pentru orice spirit științific universitar, lucrul acesta este atât de elementar, încât nici nu mai comportă discuție.

Regulamentul, în punctul acesta, aduce o jignire spiritului științific și coboară prestigiul universităților, dacă presupune că existând la universități profesori titulari de pedagogie, cu drepturi științifice câștigate pentru a-și fi căpătat locurile, și cu notorie reputație în străinătate, ei ar fi mai puțin pedagogi de cât un profesor de literatură sau de psihologie sau de zoologie, bună oară, cari ar putea fi profesori universitari cu reputație pedagogică recunoscută mai mare decât cei dintâi! Regulamentul, cu asemenea stipulații, cade deadreptul în baroc. La aceasta se ajunge când din nenorocire oamenii sunt mânați de patimă...

Să ne interesăm de celălalt punct: alegerea directorilor seminarilor pedagogice, pe 5 ani.

Discuția va fi scurtă. Pentru cine vede la

direcția unei asemenea instituții pedagogice un mijloc de căpătuială pentru oricine, atunci și *timpul* nu va avea nici o valoare științifică. Poți schimba acești directori, cum se schimbă prefectii la schimbări de guverne, cum se schimbă de fapt și directorii celorlalte școli secundare, deși se deplânge îndeostul imensul rău pentru școală, care rezultă din aceste schimbări ale directorilor. S'au căutat chiar mijloace obiective în recrutarea lor, pentru a li se garanta inamovibilitatea. S'a părut la un moment dat, că unul din aceste mijloace ar fi pregătirea lor specială în vederea acestui rol, precum și un concurs de examinare.

Subt ministeriatul d-lui Costăchescu, s'a început aplicarea acestei concepții. La Cluj, unde am fost însărcinat cu organizarea și conducerea acestor cursuri și examene, am ales în comisie, îmi aduc aminte, între alții și pe d. Ștefănescu-Goangă, profesor de psihologie și actualul rector al universității din Cluj.

Și atunci, să ne punem întrebarea. Cum? S'a căutat un criteriu obiectiv, indiferent de ce soartă a avut el, — căci d. N. Iorga a preferat sistemul de alegere al corpului didactic — pentru a termina odată cu schimbările directorilor de școli secundare, după fluctuațiile politice, iar acum să se ajungă ca directorii

seminariilor pedagogice universitare să le ia locul?

Dacă Seminariile pedagogice universitare sunt *numai* institute *universitare* atunci cum se poate face numai pentru ele excepția de a se numi directorii pe un timp anumit, pe câtă vreme nu vedem că se petrece acelaș lucru cu nici un alt seminar, laborator sau alte institute universitare?

Este numit oare directorul unei clinici chirurgicale, sau al unui institut de psihologie, sau de istorie, pe 5 sau pe 3 ani?

Dar principal, lucrul este o imposibilitate.

Activitatea desfășurată de un director al seminarului pedagogic este înainte de toate, după cum am arătat, o operă propriu zisă de pedagogie practică. Cum va putea oare el crea ceva, aplica o metodă de educație și învățământ, da o direcție educativă și didactică viitorilor profesori, dacă va ști că deține locul ca un angajat într'un birou, sau cum va putea de fapt avea timpul să realizeze această operă practică pedagogică, care numai în funcție de timp poate crea o bună tradiție? Cine, ce va putea realiza, fără un spirit de continuitate?

Numai dovada celor realizate până acum în Seminariile pedagogice din țară, cu toate greutățile și cu tot dezinteresul celor în drept de

a avea mai multă sollicitudine pentru ele, ar putea răspunde în destul imposibilității acestei măsuri.

Atunci, ce este cu acest punct? Să mă explic. Cum în Universitățile noastre nu se face politică, întocmai după cum în mănăstirile noastre de călugări și călugărițe se practică morala, nu-i oare cusut cu ață albă, că atunci când în fața urnei de alegere a vreunui senator al Universității, sau vreunui rector al ei, un singur vot, care poate avea valoare, acel al directorului seminarului pedagogic, ar putea fi speculat în vederea diferitelor combinații ce s'ar putea face în preajma, sau în vederea reînnoirii directorului, în urma avizului „favorabil și motivat“ al Senatului universitar?

Căci cuvintele „Senat universitar“, în anumitele combinații speciale ce se pot face în Universitățile noastre, nu ne impresionează în asemenea chestiuni.

Iată, deci, unde ar ajunge după acest regulament o instituție de pregătire a profesurilor noastre, care a fost până acum ferită de virusul politicianismului.

RECRUTAREA PROFESORILOR SEMINARIALI

Trec la ultimul punct esențial din noul regulament, acela al recrutării și numirii profesorilor la seminarul pedagogic. Regulamentul pune întâietate pe „dintre membrii corpului didactic universitar, cu titlul definitiv, după care urmează” și „dintre membrii titulari ai corpului didactic secundar, cari vor fi dovedit o aptitudine și o pregătire didactică deosebită“.

Am constatat în studiul nostru, că evoluția școlii moderne tinde spre altă formă de școală decât intelectualismul tradițional. Chiar în îndrumările ministerului nostru, sub orice regim, s'a ajuns principial să se dea îndrumări școlii în sensul acesta. Inșă lucrul nu este ușor de pus la noi în practică. Și în cari alte școli ar trebui să existe modelul reformei în această direcție, dacă nu în acelea ale seminariilor pedagogice?

Dar cu profesorii universitari, ori cât de de-

finitivi ar fi, poate chiar din această cauză, nu s'ar putea realiza educația nouă, activă, la care se pare că nu se gândesc autorii sau autorul regulamentului, fiindcă nu sunt pedagogi. Nu contest contribuția prețioasă a profesorilor universitari, unde și când ea este de nevoie. În primul loc trebuie însă să fie puși profesori secundari, și nici dintre aceștia, numai cei titulari. Cine cunoaște *de visu* școlile active de astăzi din străinătate, își dă seama mai bine de calitățile pe cari trebuie să le îndeplinească un profesor, în unele împrejurări, pentru a fi întrebuințat cu folos și într'un seminar pedagogic.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Titularizarea poate să întârzie la un moment dat pentru cineva, care se prezintă într'o situație excepțională. Să presupunem un tânăr român licențiat și bine pregătit într'o specialitate, care a făcut un stagiu de 1—2 ani la „Ecole des Roches“ de ex. sau la altă școală de educație nouă în Elveția, sau Germania. Să nu poată fi el primit într'un seminar pedagogic, ca un ferment îndrumător tocmai al noilor mișcări de învățământ și educație activă?

Cum s'ar putea aduce viață și suflet nou în școală, dacă acestor focare de pregătire de profesori nu li se dă mai multă libertate ca

să se poată recurge, atunci când se semnalează lipsuri și, când nu se poate obține acelaș rezultat dela persoane așezate *birocratic* în posturile lor în învățământ, și la alte persoane cari ar oferi garanții în pregătirea științifică și pedagogică suficientă, pentru a fi utilizate cu succes?

Dar numirea sau detașarea, se va face tot ca după legea veche, adică de ministerul de instrucție, după recomandarea directorilor seminariilor, dar cu un singur *adaos* în noul regulament, adică aprobarea Senatului universitar. Deci, iarăși Senatul universitar, într'o chestiune pe care practica celor 37 de ani, precum și prevederile legii anterioare, n'au găsit-o în nici o legătură cu aprobarea sau desaprobarea acestui for universitar.

Numirea profesorilor dela liceul seminarului pedagogic, se făcea până acum după recomandarea directorilor, numai de către ministerul de instrucție, singurul chemat să cunoască pe profesorii secundari din țară, majoritatea profesorilor dela seminarii, și să discute cu directorii, în caz de divergențe, asupra motivelor recomandării, sau detașării lor. Acum înțelegem competența Senatului universitar, compus din decanii a două facultăți, cari de obicei se desinteresează de această chestiune,

drept și medicină, care se poate reduce la decanii celorlalte două facultăți mai interesate (litere și științe), sau trei unde este și teologie, și care în unele universități se pot reduce și ei numai la rector, dacă acesta ajunge să personifice pe toți ceilalți, și care va rămâne singurul să decidă de fapt de o chestiune care ese din cadrele universităților¹⁾.

Căci, sub cuvântul de *aprobare* se pot presupune multe sugestii sau presiuni în chestiunea personalului didactic dela seminarii, până ce în ultima instanță va decide ministerul²⁾.

Aceasta ne pare cu atât mai posibil, cu cât regulamentul este foarte neprecis în unele puncte ale sale.

Astfel, într'un loc se spune că: „profesorii școlii de aplicație vor primi pentru orele lor, salariul ce se cuvine, pentru aceste ore unui profesor secundar de vechimea respectivă, majorată cu 50%, având în grijă să stipuleze că ședințele de discuțiuni asupra lecțiilor făcute cu practicanți, nu dau dreptul la plată suplimentară.

1) Ceilalți reprezentanți în Senat ai Facultăților, urmează curentul respectiv.

2) Nu mai vorbim de imposibilitățile practice. Detașările și aprobarea profesorilor trebuiesc făcute la începutul lui Septembrie când Senatul Universităților este în vacanță.

Iar în alineatul următor se stipulează, că: „Cursurile și conferințele speciale, de ordin pedagogic făcute de profesorii Seminarului pedagogic universitar, vor fi plătite cu o diurnă ce se va stabili de Senatul universitar, după propunerea directorului seminarului“. Sumele vor fi prevăzute în bugetul ministerului instrucțiunii. Deși aceste sume nu sunt trecute în bugetul universității, totuși Senatul universitar are dreptul să hotărască asupra lor. O chestiune de formă, peste care trecem. Dar noi nu înțelegem un lucru din regulament: ce pot fi profesorii de la *seminarul pedagogic universitar*, deosebit de profesorii de la *liceul de aplicație*?

N'a existat până acum niciodată această deosebire, și nu ar putea exista nici pe viitor, de cât în intențiunile nemărturisite clar ale regulamentului.

Mai departe se specifică că orele de discuții asupra lecțiilor făcute de practicanți, „nu dau dreptul de plată suplimentară“, deși ea este partea cea mai esențială ce trebuie socotită din activitatea de îndrumare didactică a candidaților de către profesorii dela seminarii. De altfel, după cât indică noul regulament, nici pentru orele dela liceu profesorii nu vor mai primi salarizarea de până acum, pe care mi-

nisterul în anii de după război știa s'o chibzuiască, conform cu fluctuațiile noastre valutare. Mi-am făcut experiența pe vremuri, ca fost membru al Seminarului pedagogic universitar din Iena, de sub conducerea pedagogului Rein, prototipul seminariilor noastre pedagogice, și am căutat de când sunt în situație, să realizez pe cât s'a putut ceva din seriozitatea acestor ore de critici asupra lecțiilor candidaților. Aci se face sistematic îndrumarea metodică de către fiecare profesor de specialitate. Din împrejurările concrete ale lecțiilor, făcute de profesori sau de candidați, din propriile observații ale acestora, pe cale inductivă, din natura diferitelor tipuri de lecții, desprind profesorii împreună cu directorul liniamentele generale didactice. Aceasta, și pentru că în prealabil, candidații au trecut un examen de didactică la unul din profesorii universitari de pedagogie. Prin urmare, unde este această situație, nu mai este nevoie de noi cursuri și conferințe expositive, deci tot teorie.

Aci, numărul de ore practice trebuie să primeze. Profesorii stau îndelungat timp în discuții, în anumite ore, în jurul criticilor lecțiilor. Toți sunt mulțumiți de rezultatele cari se obțin. Cum în discuția acestui punct, tre-

buia să se ia în seamă și situația cursurilor deosebiților profesori universitari de pedagogie, regulamentul nu trebuia să fie uniform. Punctul putea fi lăsat în cadrul regulamentelor interioare ale seminariilor pedagogice cari și altcum sunt prevăzute de către regulamentul general. Sau, se putea pune la încercare diversitatea de metode, pentru a se dovedi superioritatea uneia.

Rămâne să atingem pe scurt și alte câteva puncte, de mai puțină importanță în aparență, dar cari invederează îngreuierea mecanismului birocratic al Seminariilor pedagogice, prin imixtiunea Senatului universitar în chestiuni ce nu i-au căzut nici până acum în competență.

Un schimb inutil de corespondență (diferite cereri de ale interesaților pentru seminariile pedagogice), între seminarii, rectorat și minister și viceversa, pentru chestii cari ar fi numai de resortul învățământului secundar din minister în legătură cu liceul de aplicație. Iscălirea și de către rector, după noul regulament, a certificatelor de absolvire a candidaților, cari sunt sau licențiați, sau absolvenți ai altor școli superioare de specialități.

Impunerea prin regulament a mediei generale a absolvenților seminariilor, *fără fracție*,

când știut este că această medie se calculează din notele dela cursuri, lucrări teoretice și practice dela seminar, iar fracțiile indică nuanțele unei valorificări mai juste a activității candidatului, căruia la examenul de capacitate sau concurs i se va putea calcula media dela acest din urmă examen, tot cu fracție, la care se va adăoga, la practică, media dela Seminarul pedagogic.

În fine, regulamentul mai prevede, ca suma încasată dela candidați pentru practica pedagogică, să creeze bugetul veniturilor seminariilor pedagogice, a cărui gestiune să se poarte de Universitate.

Dar la unele seminarii (cum e cazul la Cluj), acest fond este vărsat ca venit comitetului școlar al liceului de aplicație, pentru cheltuelile de întreținere a unui local ce a trebuit renovat aproape total, fără ajutorul statului, și înzestrat cu material didactic în curs de completare. Gestiunea e purtată de comitetul școlar și de organele superioare ale acestuia. Cu ce intenție vine regulamentul să strice o bună gospodăreală a lucrurilor și să împiedice posibilitățile de progres ale unei instituții?

Altfel ar fi dacă ministerul ar mai prevedea în bugetul Universității vre-un fond pentru întreținerea Seminarului Pedagogic (la Cluj,

biblioteca seminarului, de ex.) așa cum a fost și până acum vre-o doi ani, sau pentru alte scopuri speciale ale seminarului. Fără îndoială, că atunci gestiunea ar trebui purtată de Universitate, așa cum s'a mai făcut.

În schimb, regulamentul nu prevede ca și Ministerul să subvenționeze cu o sumă cât de modestă aceste licee ale Seminariilor pedagogice, cum n'a fost cazul până acum. Pentru că ele nu trebuie să primească elevi prea mulți în clase, dar n'au nici clase paralele. Pentru că ele trebuie să înlăture zgura intelectuală și morală a elevilor care dăunează în alte părți învățământului. Pentru că în unele centre din provinciile alipite, comitetele școlare nu pot dispune de fonduri mari, căci majoritatea elevilor sunt fii de funcționari români săraci, iar dacă ar putea-o face, măcar ele nu trebuie să fie obligate să facă această negustorie bănească, așa cum fac toate școalele noastre de astăzi, pentru a se putea întreține, menținând și promovând elemente inapte pentru licee.

C O N C L U Z I I

Din tot materialul expus până acum, este timpul să tragem câteva scurte concluzii. Ele vor fi concluziile studiului nostru. Am căutat să dau ca temelie şubredei construcţii care adăposteşte astăzi pregătirea profesională a corpului nostru didactic secundar, expunerea istorică a proiectelor de legi dela războiu încoace. Am urmărit, apoi, desfăşurarea de fapt a sistemului de pregătire, care data de vreo treizeci şi şapte de ani, de când Spiru Haret a dat problemei, pe vremuri, cadrul unei adevărate reforme. Fie timpul, pe deoparte, fie lipsa de solitudine şi mai ales de acord din partea Statului şi a Universităţii pe terenul noului sistem de pregătire profesională a corpului nostru didactic secundar, toate, au condus cu încetul acest sistem la pragul falimentului. Nimeni însă din conducătorii şcolii noastre n'a dat importanţă chestiunii, ca unei probleme de stat, de sine stătătoare, de a cărei gravitate să fie conştient şi de ale cărei

soluții să se îngrijească cu o oră mai devreme.

Am constatat, totuși, că această solitudine s'a manifestat mai accentuat după războiu, cu ocazia proiectelor de reformă a Universității.

Dar și aci, indiferent de soluțiile cari s'au dat de foștii noștri miniștri de instrucție, căci nu aceste soluții pot fi discutate acum, un viciu inițial a afectat concepțiile lor de reformă.

La noi nu s'a pus problema pregătirii profesionale a corpurilor didactice, ca o problemă centrală a reformei educației noastre naționale, ca o axă în jurul căreia să graviteze toate celelalte reforme parțiale ale învățământului nostru integral.

Cum am procedat în toate domeniile vieții noastre publice, așa am procedat și aci: fragmentar, unilateral, fără nici un plan organic unitar, lăsând fiecare parte, fiecare măsură, să contrazică pe alta, după cum vom dovedi.

In alte țări, dimpotrivă, problema aceasta a ținut un rang de frunte printre preocupările oamenilor de stat și a oamenilor de școală, încă înainte de războiu.

In Franta începând cu vestita anchetă parlamentară din 1899, s'ar putea socoti documentația cea mai cuprinzătoare, în materie.

Astfel, fostul ministru Poincaré, declara: „Agregația (examenul de capacitate francez), a

sky
iure...
p. 21-22

franta

luat un caracter științific, care e un lucru minunat pentru agregat, dar din care nu profită cu nimic elevul“. El declară „că stagiul de câteva zile și fără control pe care îl fac candidații de agregare la un liceu, este o dovadă cu tot neîndestulătoare“.

Un alt fost ministru, Parisot, denunță „eroarea confuziei între pregătirea unei specialități în vederea științei, care n'are limită și caracterul învățământului secundar, care vrea mai puțină aparență savantă, și mai multe preocupări de natură educativă“.

Cunoscutul savant Bréal recunoaște: „Partea slabă a profesorilor noștri este partea pedagogică, metoda de învățământ“, iar omul de stat, Bourgeois, zice: „examenul de agregare n'ar trebui să fie un grad de studii superioare, dar un certificat de aptitudini la învățământul secundar“.

În fine, un profesor de la Sorbona, Brunot, adaugă: „Agregația este o dovadă minunată tehnică, dar o dovadă pedagogică nulă“.

Astfel, a fost atacată „Scoala Normală Superioară“, de a cărei glorie nu se îndoia nimeni, dar care, după zisa lui Lavisse, „juca rol dublu cu universitatea“, în loc ca să devie, cum observa alt profesor cu vază, Espina, „o înaltă școală pedagogică“.

Și, „Școala Normală Superioară“ din Paris, a fost clintită din zăgazul ei tradițional.

Ea a fost mai adaptată cerințelor moderne ale pregătirii profesionale a corpului didactic secundar francez, deși nu atât cât cerea mai demult vestitul savant Brunetière, fostul profesor dela Școala Normală Superioară, care pretindea un an complet de practica pedagogică, sub controlul unui specialist, și nici atât cât mai cere astăzi Grupa franceză a „Ligii Internaționale pentru educația nouă“ din Paris, în frunte cu savantul profesor Langevin, cu psihologul Pierre Jannet, cu pedagogul Wal-lon și alții. U Cluj / Central University Library Cluj

In Germania, regimul de după războiu, a realizat o adevărată revoluție în materie.

Sufletul mișcării a fost pedagogul profesor Becker, care ca ministru de instrucție, desființând în Prusia școlile normale pentru învățători, a creat între școala poporului (învăț. primar complet) și învățământul secundar o punte de legătură.

Liceul cu nouă clase „devine focarul de pregătire științifică al învățătorului, deslegându-se pregătirea științifică de cea pedagogică. Astfel „va putea crea educatorul poporului, crede Bec-ker, înțelegere pentru viața intelectuală, socială și economică a poporului“.

6.) — Pentru pregătirea pedagogică, Becker creiază Academii pedagogice, ca focare de pregătire pur profesionale pedagogice. Aci viitorul învățător găsește pe deoparte, prin cursuri și conferințe, și lucrări practice din diversele ramuri ale științei, posibilitatea de perfecționare și completare a cunoștințelor sale, în funcție de interesul și aplicația lor în școală. Din punctul de vedere pedagogic, candidatul primește timp de doi ani, cât durează studiile, o cultură suficientă din ramurile pedagogiei și filozofiei ajutătoare. Becker a fost condus la această concepție de Academii pedagogice, creațiuni de stat, în urma criticilor făcute asupra pregătirii primite de profesorii secundari în universitățile și „Seminariile Gimnaziale“ din Prusia. El găsește această pregătire, mai ales în Prusia, plină de mari lacune. „Profesorii școalelor secundare sunt pregătiți în universități numai pentru anumitele lor materii, zice el, fără considerație că odată ei au să trebuiască să fie profesori. Acest viitor profesor secundar e prea îndopat la universitate numai cu idealuri savante, astfel că după ce e așezat deodată în fața unei clase, să trebuiască, dar cu mult prea târziu, să observe că el nu se ocupă cu creație și știință, ci că trebuie să formeze oameni“. Totuși, în restul Germaniei

mai ales în Thuringia, Saxa, Hamburg, s'a organizat sistemul universitar de pregătire al viitorilor învățători și învățătoare, după diploma de maturitate a învățământului secundar, și după trei ani, cu anul de practică pedagogică patru ani, de frecventare. Pentru pregătirea pedagogică, s'au creat institute pedagogice, la Jena, Leipzig, Drezda, Hamburg, etc.

In cadrul acestor „Institute pedagogice“ sunt organizate și cursuri de perfectionare și completare din specialitățile științifice, tot astfel după cum unele specialități ajutătoare pedagogice, pot fi urmate în facultatea de medicină și cea de drept. La Basel, (Elvetia), Institutul pedagogic servește cauza pregătirii comune pedagogice a tuturor categoriilor de profesori, dela grădina de copii, până la școala secundară, bineînțeles având secțiuni și școli de aplicație în consecință.

In Austria, cu toată lupta dusă de pedagogul Otto Glöckel, care a devenit sufletul unei vestite reforme școlare a orașului Viena, nu s'a putut ajunge la o lege în direcția pregătirii profesionale a corpurilor didactice.

Dar Viena s'a mărginit la ce a putut organiza ea, independent de restul țării, grație unei autonomii școlare, municipale, care în multe țări din apus a dat rezultate minunate.

Viena a organizat „Institutul pedagogic“, menit să prepare învățători și învățătoare pentru școala primară, pentru școala secundară și pentru școalele speciale. Candidații trebuie să aibe maturitatea, sau pot găsi chiar în institut posibilitatea de a prepara examene de diferențe, în vederea echivalărilor. Institutul are drept scop să dea mai multe cunoștințe științifice învățătorilor, și să ridice nivelul de pregătire pedagogică al profesorilor secundari.

Intre universitate și Institut există legături foarte strânse. Astfel, unele instituții universitare, ca laboratorul de psihologie, biblioteca centrală pedagogică a orașului, au intrat în angrenajul acestui „Institut pedagogic“.

La Geneva, din potrivă, „Institutul de științe educative J. J. Rousseau“, operă particulară în debutul ei, a sfârșit prin a fi încorporat cu școala sa de aplicație la Universitate și astfel a devenit o instituție de stat de a forma corpul didactic.

Mă opresc aci. S'ar părea că ne-am depărtat de la subiect, care a avut în vedere exclusiv problema pregătirii profesorilor secundari.

Deși am lăsat la o parte situația foarte interesantă din multe alte țări, unele vecine, am făcut această excursie pentru a dovedi însem-

nătatea ce se dă problemei, și metoda cu care se lucrează în alte țări pentru soluționarea ei.

Am văzut că state cu concepții puternice tradiționale au dat curs înțelegerei ritmului nou de viață în școală, și s'au hotărît a lua lucrurile dela început, adică, dela îmbunătățirea pregătirii celui cari trebuie să devie sufletul școlii, profesorul.

Am văzut că Universități cu tradiții seculare, s'au clintit și și-au lărgit încăperile, fiindcă și-au lărgit înțelegerea, și s'au adaptat cerințelor vremii.

Toți își dau seamă astăzi că numai dela selecționarea, buna pregătire și recrutare a corpurilor didactice, atârână garantarea oricăror reforme ale învățământului de toate gradele¹⁾.

Am prezentat destule materiale din experiențele și înfăptuirile din alte țări, pentru a ne putea închiega și noi o construcție mai serioasă, care să adăpostească pregătirea profesorală a corpurilor noastre didactice, și mai ales pe cel secundar. Am văzut că se pot găsi încercări și sugestii fericite în chiar proiectele de legis-

1) Și din concluziile recentului Congres intern. de Educație Morală, ținut la Cracovia în Sept. 1934, s'au desprins aceste desiderate.

lații ale foștilor miniștri de instrucție. Trebuie însă prelucrat materialul și adaptat intereselor țării noastre. Nu pot intra acum în amănunte. S'au putut desprinde din studiul meu destule liniamente generale în ce direcție trebuie să mergem.

Căci, pentru moment, stăm sub impresia de-
sastruoasă a unei legi plină de lacune prin-
cipiale, fiindcă nu ne spune nimic, dar care
a dat posibilitatea misterioasă unui regu-
lament, care a stricat și ce a fost până acum
bine, așa cât a fost.

Ultimul meu cuvânt va fi un apel.

Un apel pe care îl fac chiar Universităților
noastre, în numele cărora s'a lucrat și unde
cunosc mulți colegi cari au interes și înțele-
gere pentru problema noastră pedagogică.

Un apel la membrii corpului didactic secun-
dar, cari nu se pot desinteresa de soarta vii-
torilor lor colegi, chemați să intre mereu în
rândurile lor.

Un apel la parlamentarii noștri, cari trebuie
să considere această chestiune, nu ca un di-
ferend profesional, ci ca o mare problemă cul-
turală de stat, așa cum am arătat că e consi-
derată și în alte țări.

În fine, un apel la însuși ministrul de in-

strucție, d. dr. Angelescu, de la care așteptăm grabnica înlăturare a actualului regulament și elaborarea unei legi, cu participarea tuturor factorilor competenți, spre a da cea mai fericită soluție și în țara noastră problemei pregătirii corpurilor noastre didactice, de la care atârnă viitorul educației noastre naționale.

Conținutul :

1. Cuvânt înainte	p. <u>III-VI</u> .
2. <i>Trin istoricul problemei</i>	" 7.
3. <i>Suhot imperiul Legii Spinoza Heret.</i>	" 21.
4. <i>Lupta pentru pregătirea corpului did. etc.</i>	" 34.
5. <i>Reforma pedagogică din 1932</i>	" 46.
6. <i>Regulamentul general universitar</i>	" 54.
7. <i>Recrutarea profesorilor semicarierei</i>	" 66.
8. <i>Concluzii</i>	" 75.

